

Кафедра струнно-смичкових інструментів

Вивчення оркестрових партій. Контрабас

Освітній ступінь	магістр	Курс	1-2
Спеціальність	В5 «Музичне мистецтво»	Семестр	1-3
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Контрабас		
Статус	<u>обов'язкова</u>	ECTS	4
		Годин	120
		Практичні заняття	72
		Самостійна робота	48
Форма контролю	<u>залік</u>		

Інформація про викладача

ПІБ	Білоусов С.В. – старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів НМАУ ім. П.І. Чайковського Чайкін М.Б. – старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів НМАУ ім. П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-7997-139X (Білоусов С.В.)
e-mail	strunni.nmau1@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Вивчення оркестрових партій» є важливою складовою освітньо-професійної програми освітнього ступеню «Магістр» у підготовці сучасного артиста оркестру. Систематизація відомостей в історичній перспективі, продовження вивчення оркестрового репертуару, виконавських стилів та окремих оркестрових партій є запорукою опанування даної, надзвичайно важливої, а для більшості – визначальної у подальшій професійній кар'єрі, форми виконавської діяльності.

Потреби професійної роботи в оркестрі сьогодення вимагають від майбутнього оркестранта майстерного володіння інструментом, широкого знання оркестрового репертуару, виховання та засвоєння норм професійного етикету. Тому, навчальну програму підготовки контрабасиста-артиста оркестру складено з урахуванням сучасних вимог для виховання кваліфікованого фахівця, здатного до активної професійно-творчої діяльності в галузі музичного мистецтва.

Курс орієнтований на здобуття студентами знань та практичних навичок, опанування труднощів у оркестрових партіях з урахування традицій виконавства. В опануванні курсу спираємося на знання, вміння та навички, набуті студентами під час занять з фаху, квартету, камерного ансамблю, оркестру, основ диригування, предметів загально-професійного циклу.

Мета – підготовка фахівців вищої кваліфікації, всебічно розвинутих виконавців-оркестрантів, які володіють художньою музично-виконавською майстерністю,

сучасними знаннями та навичками, необхідними для здійснення самостійної професійної діяльності в галузі оркестрового виконавства.

Завдання – засвоєння фундаментальних професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів комплексу оркестрового виконавства, які набуваються в процесі підготовки в класі під керівництвом викладача для майбутньої оркестрової діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:

знати:

- базові поняття оркестрової гри;
- оркестрові партії у знакових творах симфонічної, камерної спадщини та оперно-балетному репертуарі;
- основні етапи розвитку оркестрового виконавства як цілісного явища;
- специфіку роботи в групі у складі оркестру;
- диригентський жест;
- базові знання основ гри на п'ятиструнному контрабасі;
- теоретичні основи та методи засвоєння навички гри з аркуша;
- оркестрові технічні прийоми гри та їх модифікації;
- засоби художньої виразності, стилістичні особливості та їх застосування в оркестровій практиці;
- принципи редагування оркестрових партій з метою їх практичного застосування;
- оркестровий репертуар;
- специфіку нотного письма сучасних композиторів;
- історичний розвиток та традиції оркестрового виконавства;
- визначні постаті історії українського оркестрового виконавства.

вміти:

- аналізувати існуючі засоби, підходи, форми в опануванні специфіки оркестрового виконавства;
- самостійно застосовувати комплекси засобів художньої виразності, які дозволяють розкривати художню концепцію музичних творів;
- володіти всіма прийомами гри на контрабасі: штрихами зв'язної та роздільної артикуляції, широкою динамічною та тембровою палітрою, мистецтвом витонченого філірування, акцентуації, фразування тощо;
- розуміти диригентський жест;
- володіти навичками гри на п'ятиструнному контрабасі;
- вільно читати з аркушу, володіти ефективними методами швидкого і якісного вивчення музичних текстів;
- створювати власні редагування оркестрових партій;
- самостійно опрацьовувати партії, використовуючи сталі традиції оркестрового виконання творів;
- самостійно робити неупереджені висновки, досліджуючи практичну складову оркестрового музикування;
- контролювати власну гру у загальному груповому звучанні (ритм, інтонація, звуковидобування)

мати навички:

- загальних принципів гри в оркестрі;
- виконання оркестрових партій симфонічних та камерних творів різних епох та стилів;
- гри соло в оркестрі (групового та соло концертмейстера);
- осмислення диригентського жесту;
- вільного читання нот з аркушу;

- організації метру та ритму;
- тембрового різноманіття та звукового поєднання між всіма учасниками групи;
- гри різними видами *pizzicato*.
- прийомами гри сучасної музики;
- самостійного пошуку та відбору інформації, практичної реалізації теоретичних знань у практичній оркестровій роботі;
- аналізу можливих існуючих засобів та підходів специфіки оркестрового виконавства;

Програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії

ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.

СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності

ПРН 2. Володіти навичками ансамблевого музикування в групах різних складів у концертно-виконавському та репетиційному процесах.

ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

Перелік тем

Змістовий модуль 1 Оперно-балетний репертуар

Тема 1. Відмінності та загальні принципи гри сценічного оркестрового виконання та оперно-балетного. Специфіка роботи симфонічного оркестру в музичному театрі.

Етикет оркестрового музиканта.

Тема 2. Знання базового вітчизняного та світового репертуару.

Теоретичні та практичні засади театрального оркестрового виконавства.

Тема 3. Вивчення фрагментів оркестрових партій. Диригентський жест і його осмислення. Вміння контролювати власну гру у загальному груповому звучанні. Робота над інтонацією в групі.

Змістовий модуль 2 Контрабас в камерному та симфонічному оркестрах

Тема 1. Відмінності та загальні принципи специфіки гри в камерному та симфонічному оркестрах. Вивчення та знання репертуару для камерного оркестру. Вміння використовувати фахові навички гри, їх застосування у витонченості ансамблевої майстерності; узгодження інтонування, артикуляції, динаміки тощо.

Тема 2. Знання базового репертуару для симфонічного оркестру. Вивчення групових оркестрових соло та фрагментів оркестрових партій у творах європейських композиторів від епохи барокко до сьогодення.

Тема 3. Аплікатурні принципи оркестрової гри, специфіка оркестрових штрихів, основи ансамблевого відчуття.

Тема 4. Роль концертмейстера групи. Вміння вести групові заняття.

Робота з нотним матеріалом (партіями). Виразне інтонування в групі (фраза, динаміка, засоби музичної виразності тощо), організація ритму, метру.

Змістовий модуль 3 Підготовка студента до конкурсних випробувань на заміщення вакантних посад у творчі колективи

Тема 1. Вивчення оркестрових соло та фрагментів оркестрових партій у творах, Л. Бетховена, Дж. Верді, Г. Малера, В. Моцарта, Р. Штрауса, А. Брукнера.

Тема 2. Художнє осмислення епізоду, фрагменту в контексті оркестрового твору, емоційний стан, стилістичні поняття.

Тема 3. Формування лідерських якостей концертмейстера, вміння вести за собою групу. Соло концертмейстера групи (виконавська майстерність, художнє втілення змісту).

Форми та технології навчання

Дисципліна «Вивчення оркестрових партій» для студентів освітнього ступеня «Магістр» оркестрового факультету Академії складається з практичних занять та годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає поточний контроль (контрольний урок) та підсумковий контроль (залік).

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного оркестрового репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять відповідно розкладу.

Методи контролю

У кінці кожного навчального семестру виводиться середній бал усіх контрольних заходів (модульний контроль, перевірка самостійної роботи) за цей період.

Якість засвоєння навчального матеріалу у період підсумкового контролю з дисципліни «Вивчення оркестрових партій» здійснюється у формі **заліків** у II та III семестрах.

Загальний підсумковий контроль полягає у підведенні підсумків виконання практичних завдань, що виконувалися протягом семестру, усуненням прогалин у засвоєнні окремих оркестрових партій та вирішенням питання про готовність кожного студента до заліку.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Контрольний урок	50
2.	Самостійно виконане завдання	25
3.	Залік	25
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

90-100-А (відмінно) – продемонстрував високохудожню, технічно досконалу гру оркестрових соло, проявив знання та відчуття стилістики виконуваних фрагментів творів, відмінну інтонацію, артикуляційну та звукову культуру;

82-89-В (добре) – виставляється студенту, який продемонстрував знання оркестрових соло, проявив знання та відчуття стилістики виконуваних фрагментів творів, але припустився незначних технічних (інтонаційних, штрихових, звукових) неточностей

74-81-С (добре) – виставляється студенту, який продемонстрував знання оркестрових соло, проявив знання та відчуття стилістики виконуваних фрагментів творів, але з наявністю певних вад;

64-73-Д (задовільно) – виставляється студенту, який продемонстрував посередні здібності у засвоєнні матеріалу, а його безпосереднє виконання оркестрових соло не відображало у повній мірі художній задум творів, супроводжувалося недоліками технічного характеру наявність значних вад у грі виконавця;

60-63-Е (задовільно) – виставляється студенту, який не засвоїв засад навчального матеріалу, у його грі спотворено стилістику та художній задум твору, що є відображенням неналежної професійної підготовки, представлені твори не відповідають вимогам НМАУ, наявність значних вад у грі виконавця;

35-59-ФХ (незадовільно) – рівень виконання твору студентом не відповідає вимогам НМАУ.

1-34- F (незадовільно) – студент не засвоїв матеріал навчальної дисципліни та неприпустиме ставлення до предмета

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських молодіжних оркестрових фестивалях, участь у складі оркестру в концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх оркестрових академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Журнал «Контрабасист» (Double Bassist) – Англія
2. Журнал «Оркестр» (Das Orchester) – Німеччина

3. Журнал Міжнародної спільноти контрабасистів «Мир контрабаса» (Bass World) – США
4. Журнал Міжнародної спільноти контрабасистів (ISB) – США
5. Коробецька С. Оркестровий стиль: теорія, історія, сучасність; Монографія. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2011
6. Кулікова В.М. “Емоційна цілісність концертного виконання (засоби спілкування у визначенні критеріїв сприйняття та оцінювання музичного виконавства) зб. Наукових праць “Дослідження . Досвід. Спогади.” КССМШ ім. М. Лисенка - К; 2007р. 126-134с.
7. Кулікова В.М. “Художнє мислення музиканта. Традиції та інновації” Навчальний методичний посібник для студентів та викладачів виконавських факультетів вищих музичних навчальних закладів III - IV рівнів акредитації. -К; Купріянова2007.132с
8. Кулікова В.М. «Механізми пам'яті солістів-інструменталістів в процесі формування та реалізації виконавського задуму музичних творів” стаття зб. Наукових праць “Дослідження. Досвід. Спогади.» Вип. 3, Міністерство культури і мистецтв України , НМАУ ім. П. Чайковського, -К; 2002_53-60с.
9. Полянська, К., Білоусов, С. (2022). Контрабас в камерно-інструментальній музиці ХХ століття: До питання формування сольного виконавства на контрабасі. Науковий журнал ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, Вип. 18(1), С. 32–36. [https://doi.org/10.31500/1992-5514.18\(1\).2022.260390](https://doi.org/10.31500/1992-5514.18(1).2022.260390), URL : <http://hudkult.mari.kiev.ua/article/view/260390>
10. Ракочі В. Оркестр у музичному просторі Європи XVIII-XXI ст.: Витоки. Трансформації. Концепції. / Монографія / К.: КМAM ім. Р.Глієра, 2020
11. Столярчук Б. Контрабасисти України. Енциклопедичний довідник. Рівне, 2007.
12. Чекан Ю. Національний симфонічний. 100 років служіння Музиці. / К.: Музична Україна, 2018
13. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. – «Музична Україна», К.-1977.
14. Pelczar T. Kontrabas od A do Z. – Polskie Wydawnictwo muzyczne, 1974
15. Trumpf K. Johann-Matthias Sperger (1750-1812). Leben und Werk. – Mainz, 2021
16. Brun P. Histoire des contrabasses à cordes. – Paris, 1989.
17. Brun P. A History of the double bass. - 1989.
18. Gajdos M. Slovník Kontrabasistu. – Кромєриж (ц), 1994.
19. Gaidos M. Die Bedeutung der Prager Schule für die Pädagogik des Kontrabasses. Кромєриж (ц), 1991.
20. Madensky E. Etwas über Kontrabassspiel Musik // Pedagogische Zeitschrift, № 3.
21. Meier Adokf. Konzertante Musik für Kontrabass in den Wiener Klassik Musikverlag Emil Katzwichler. – 1969.
22. Panyavsky A. Geschichte des Kontrabasses. – Тутцинг, 1970.
23. Panyavsky A. Der Barockkontrabass Violone. – Тутцинг, 1998.
24. Simandl, Franz. Neueste Methode des Kontrabassspiel. – Wien, 1874.
25. Warneke Fridrich. Der Kontrabass. – Hamburg, 1909.

Інтернет-ресурси:

- 1 IMSLP - Petrucci Music Library (нотна вікіпедія) <http://imslp.org>
2. Sheet Music Plus www.sheetmusicplus.com
3. Kreusch- Sheet Music <http://kreusch-sheet-music.net>
4. Classical- scores.com <http://www.classical-scores.com>
5. The Juilliard Manuscript Collection <http://www.juilliardmanuscriptcollection.org>

6. Видавництво «Гроно», яке пропонує нотну літературу ,книги та навчально-методичні посібники для дитячих шкіл мистецтв, музичних шкіл, вищих навчальних закладів культури та мистецтв I-IV рівнів акредитації.

7. <http://composersukraine.org>